Knihovna právnické fakulty v Praze
37-E-46

Zvláštní otisk
z Časopisu Svobodné školy politických nauk v Praze

M. A. ZIMMERMANN:

JAPONSKO-ČÍNSKÝ KONFLIKT A MEZINÁRODNÍ PRÁVO

II gba 39.

V PRAZE 1933

III-12819

NÁKLADEM VLASTNÍM. — TISKEM STÁTNÍ TISKÁRNY V PRAZE.

11464/1563.

I.

1. Právní základy japonsko-čínského konfliktu v Mandžusku. 2. Střetnutí japonských a čínských výsostných práv. — Pakt o Společnosti národů, Washingtonská smlouva z r. 1922. 3. Speciální smluvní právo čínsko-japonské. 4. Realisace právního a hospodářského vklínění Japonska v Mandžusku. 5. Právní postavení státních příslušníků Japonska (zvlášť Korejců) na území Mandžuska.

1. Japonská intervence proti Číně (válečné zakročení počínající dnem 18. září 1931 v Mandžusku, přepadení Šanghaje v noci na 29. ledna 1932, zřízení »samostatného« státu Mandžukůo dne 1. března 1932) má dalekosáhlý význam politický a právní. Tento válečný konflikt mezi dvěma členy Společnosti národů a signatáři Kellogova Paktu z r. 1928 vykládá se jako doklad těžké krise idejí, na kterých je zbudován nový mezinárodní právní řád a zdá se, že je názorným poučením rozporu mezi právní povahou aktů, zakazujících útočnou válku a svérázným světovým politickým ovzduším, ve kterém se neuplatňuje snaha států řešiti své spory pokojnými prostředky, nýbrž naopak snaha využíti fysické

převahy a silou donutiti stát — oběť útoku — aby uznal rozkouskování svého vlastního území. — Podobného druhu výklady nejsou však zcela odůvodněny a mohou vytvořiti podmínky nepříznivé i v jiných případech aplikace norem nového mezinárodního práva. Avšak je nesporno, že právní předpisy, jež mají normativní povahu a jež prohlašují jenom to, co býti má, nezaručují, že v sociálních poměrech vždycky právní příkaz bude zachován. Porušení mezinárodní normy neznamená ještě, že norma, jež byla porušena, neexistuje ve smyslu formálním. Avšak má býti soulad mezi právním příkazem a jednáním států. Právo nemůže připustiti, aby existovalo svobodné pole státní činnosti a aby, odvolávaje se na tuto svobodu ve formě intervence, sebeobrany nebo pro sebezachování, stát zneužil svobody a tím dopustil se těžkého kvalifikovaného porušení práva. V novém mezinárodním právním řádě je ještě neupravena definitivně otázka sankce nebo kolektivního donucení, nejsou stanoveny meze pro individuální svépomoc a otázka legálního donucení zůstává *funkcí svérázných metaprávnických politických a vojenských podmínek*. Organisace mezinárodního donucení ve smyslu právním předpokládá právě určitou *politickou rovnováhu*. Monroeova doktrina, pokud prohlašuje nepřípustnost intervence evropských

mocí na americké pevnině a pokud ospravedlňuje intervenci nejmocnějšího státu amerického — Spojených států, nesměřuje vůbec k uznání statu quo existujícího v Americe, nýbrž znamená ustanovení svérázné politické a právní hegemonie v Novém světě a zároveň i nepřípustnost právní organisace amerických národů na základě rovnoprávnosti a právních legálních sankcí. Stejně je tomu na Dálném Východě, kde rozhodnou politickou a vojenskou převahu má Japonsko, jež také vystupuje s nárokem na ochranu práv asijských národů, prohlašuje zásadu, že Asie je pro Asijce a ve skutečnosti uplatňuje monopolní právo na intervence ve vnitropolitické záležitosti sousedních asijských států. — Z toho vyplývá, že ve dvou světadílech existují svérázné negativní podmínky pro mezinárodní donucovací sankce. I na americké pevnině i na Dálném Východě respektování právních předpisů je ochromeno politickou a vojenskou převahou dvou velmocí a tyto velmoci mohou býti ochráncem práva a kladným faktorem pro upevnění mezinárodního právního řádu, mohou však státi se i temnou ničivou silou. —

Pravidelně však právní řád má vytvořiti soulad mezi svým předpisem a jednáním států: normálně předpisy práva jsou zachovány nezávisle od sankce, vzplanul-li však boj mezi

různým pojetím práva a bude-li poraženým ve smyslu hmotném stát, na jehož straně bylo právo, který však neměl fysické možnosti hájiti svůj nárok, má konečně společenství nebo pospolitost státu zabezpečiti respektování porušeného práva.

Japonsko-čínský konflikt však není jednoduchým porušením platných právních předpisů se strany mocnějšího ve sporu. Ve smyslu právním otázka je velmi komplikována: jde v tomto případě o *příkré kolise obecných právních zásad, formulovaných v Paktu o Společnosti Národů a v Kellogově Paktu, a zásad partikulárních, vyjádřených ve specielních smluvních aktech mezi Japonskem a Čínou.*

2. Systémem kapitulací a koncesí evropské velmoci realisovaly vůči Číně svérázné územní vklínění, zrušily územní jednotnost čínské veleříše. Na začátku XIX. století byla Čína — jak se zdálo — nejmocnějším státem na světě nejenom počtem obyvatelstva, nýbrž i rozlohou. Čínské území prostíralo se s vasalskými státy (Birma a Annam) na jihu k Indickému oceánu, na západě k Afganistanu, na sever však obsahovalo i dolní proud Amuru a obepínalo říši Korejskou, jež uznávala suverenitu čínského císaře. Dokonce i poměr s Japonskem byl pokládán za poměr k vasalskému státu. Jde však

nejenom o politický význam Čínské říše, nýbrž i o výslovné uznání zásady teritoriality v poměrech s evropskými státy (cizinci se podrobují na území Číny normálně čínským zákonům — Nerčinská smlouva z r. 1689, srvn. i Kjachtinská smlouva z r. 1727) a jenom ve výjimečných případech uznávala se zásada exteritoriality. Teprve v polovině XIX. století, cítíc svou vojenskou bezmocnost před evropskými velmocemi Anglií, Francií a Ruskem, zřizuje Čínská říše ve svém území režim exteritoriality pro Evropany. Po válce »opiové« a po trestní výpravě anglo-francouzské r. 1858, jejímž závěrečným aktem bylo dobytí Pekingu (Peipingu podle nového názvu) a plenění a spálení letního císařského paláce, vzniká řád, dle něhož Evropané podléhají svému vlastnímu soudu a své vlastní správě. Systém exteritoriality v Číně nabyl pomalu velmi zvláštní povahy. V podstatě šlo o vytvoření personálních záruk pro evropské příslušníky. Avšak v důsledku režimu koncese a v důsledku uplatnění evropské správy vzniklo podrobení i tuzemských čínských příslušníků evropským orgánům, které však vůči Číňanům aplikovaly čínské právo. Existence evropských a později i japonských koncesí nebo zpachtovaných oblastí anebo železnic se specielním pásmem vedly k tomu, že evropské státy a Ja-

ponsko měly v Číně nejen svůj vlastní soud a správu, nýbrž i policii, stráž pro ochranu železničních tratí a dokonce i vojenské posádky (jenom v Mandžusku bylo v r. 1931 kolem 10.500 japonských vojáků). Není zapotřebí na tomto místě analysovati obsah různých nerovných smluv, na základě jichž bylo realisováno pronikání cizozemců na území Číny. Třeba jen zdůrazniti, že řada států přivolila k zrušení těchto »nerovných smluv« [Německo, Rakousko, Persie, Bolivie, Chile a Sovětské Rusko, v novější době Československo (smlouva z r. 1930) a za specielních podmínek Belgie, Italie, Španělsko, Dánsko, Portugalsko]. Na Washingtonské konferenci byla v tom smyslu schválena resoluce z 29. listopadu 1921. Avšak zrušení »nerovných smluv« neznamená zrušení specielních práv velmocí a Japonska. Zvlášť příznačnou povahu má otázka cizozemských vojenských posádek na území Číny. Na Washingtonské konferenci byla uvedena na přetřes i otázka odvolání evropských a japonských vojenských oddílů z Číny, avšak zůstala nerozřešena.

Ve Washingtoně v r. 1921 a 1922 si patrně vůbec nevšimli příkrého rozporu mezi zachováním »nerovných smluv« a prohlášením o respektování suverenních práv Číny ve smlouvě z 8. února r. 1922. Čl. I. této smlouvy zní: Les

parties contractantes, autres que la Chine, conviennent:

1° *De respecter la souveraineté, l'indépendance et l'intégrité territoriale et administrative de la Chine. — Smluvní strany kromě Číny shodují se i usnášejí respektovati suverenitu, územní nedotknutelnost a politickou neodvislost Číny.*

Tento právní nepřekonatelný rozpor existuje nejenom mezi Washingtonskou smlouvou a všemi jinými smlouvami upravujícími poměry evropských států a Japonska s Čínou, nýbrž i mezi těmito smlouvami a Paktem o Společnosti Národů. Podle článku 10. Paktu o S. N. »Členové Společnosti se zavazují, že budou šetřiti a hájiti *územní celistvosti a nynější politické nezávislosti všech členů Společnosti* proti každému vnějšímu útoku. V případě útoku, hrozby nebo nebezpečí útoku Rada uváží a vysloví se o prostředcích, jak zaručiti splnění tohoto závazku«. —

Čínská republikánská vláda byla úplně přesvědčena, že rozpor mezi specielními smluvními závazky a zárukou pro územní nedotknutelnost a politickou neodvislost, může býti překonán jenom zrušením privilegovaného postavení evropských států a Japonska a proto dvakrát, v roce 1925 a 1929, vždy však marně se pokusila o revisi »nerovných smluv«. Ve skutečnosti však to byla vůbec jediná cesta pro vytvoření rovnováhy mezi

obecným principem respektování státní osobnosti a neudržitelným stavem chronické politické a vojenské intervence různých evropských států a asijské velmoci na území Číny. Je také jasno, že právě toto nenormální postavení Číny bylo právním důvodem pro řadu násilných aktů spáchaných v r. 1931, 1932 a 1933 japonskou armádou nejenom proti čínským vojenským oddílům, nýbrž i čínskému civilnímu obyvatelstvu. Není divu, že japonský právník Sakamoto výslovně se odvolává na to, že principy Washingtonské smlouvy, nebo Paktu o Společnosti Národů, nebo Kellogova Paktu platí jen v poměrech normálních mezi státy »organisovanými«, nikoli vůči Číně. S tohoto stanoviska přicházejí v úvahu nejen partikulární smluvní akty, nýbrž jde o specielní mezinárodní postavení Číny, jež má svým základem zvykové nebo obyčejové právo (« . . . Cette situation spéciale (de la Chine) qui a fait adopter à toutes les Puissances une pratique qui peut être considerée comme une véritable coutume juridique, fondée sur les nécessités d'une situation particulière et consacrée par une adhésion unanime» — *Sakamoto*, L'affaire de Mandchourie, 1931, Paris, str. 6). — Proti tomu však třeba se vší rozhodností zdůrazniti, jak to již bylo správně vyjádřeno Stálým Soudním dvorem v Haagu ve sporu Francie a Turecka, že nikdy nemůže

existovati presumpce pro omezení státní suverenity (Arrêt No 9 — Lotus), vždycky je zapotřebí formálního aktu a pokud jde o mezinárodní postavení Číny takovými akty mohou býti jenom mezinárodní smlouvy. Vyskytne-li se však rozpor mezi normami obecnými (novějšími) a normami specielními (staršími), mají býti prohlášeny neplatnými nikoli normy obecné, nýbrž normy specielní.

Pakt o Společnosti Národů dokonce výslovně stanoví *zrušení mezinárodních závazků a dohod, které by odporovaly jeho předpisům* (článek 20). Pokud jde však o »nerovné smlouvy« Číny, tyto se týkají složitého komplexu nabytých práv a proto bylo zapotřebí specielních dohod mezi Čínou a jejími kontrahenty. Ani ve Washingtoně, ani v Ženevě se nepodařilo Číně zabezpečiti respektování svých výsostných práv a všechny velmoci převzaly těžkou právní a mravní odpovědnost za svoje neupřímné chování, jež mělo tím více odiosní charakter, že bylo zjevným porušením slibů velmocí slavnostně převzatých jimi ještě v době světové války před vystoupením Číny proti Německu na straně spojenců. —

3. Pokud jde o specielní smluvní akty mezi Japonskem a Čínou, přichází v úvahu především Portsmouthská mírová smlouva, kterou skončila rusko-japonská válka v r. 1905. Podle Ports-

mouthské smlouvy Rusko odstoupilo Japonsku nájemní práva na poloostrově Liaotung (čl. V), a správu železniční Mandžuské trati (Jiho-mandžuskou dráhu) na úseku od moře—Port-Arthuru až do stanice Changchun (150 mil jižně od Charbina) (čl. VI). — Podmínkou pro platnost tohoto přechodu práv byl formální souhlas Číny, jenž byl dán ve formě čínsko-japonské smlouvy z 22. prosince 1905. Je třeba však poznamenati, že bylo-li přiznáno ruské společnosti, jež spravovala Mandžuskou železnici, právo výhradní kompetence v územním pásmu podél dráhy, tato kompetence později byla značně rozšířena japonskou vládou. V Peipingu však byla podepsána nejen smlouva, nýbrž i velmi důležitý protokol, podle kterého čínská vláda převzala závazek nestavěti žádnou hlavní železniční trať v Mandžusku v sousedství nebo paralelně s Jiho-mandžuskou železnicí. Stejně bylo uznáno za nepřípustné stavěti i železnici druhořadého významu, která mohla by eventuálně poškodit zájmy Jiho-mandžuské dráhy. O právním významu tohoto protokolu japonské a čínské mínění se rozcházejí. Pravděpodobně nejde o partikulární smluvní závazek, nýbrž jenom o protokol v technickém slova smyslu. Velmi spornou zůstává i otázka, jaký konkrétní význam má výraz »sousedství« nebo slovo »paralelně«, jde-li

o vzdálenost pěti, padesáti nebo sto kilometrů, neb i více, a co znamená ve smyslu technickém slovo »podřadného« významu. Je jasno, že interpretace tohoto protokolu je velmi obtížná a může-li protokol s jednoho stanoviska znamenati nepřípustnost stavby jakékoliv železnice v Mandžusku čínským státem, s druhého stanoviska tento protokol nemá žádného konkrétního obsahu a stavby nových železnic, jež byly v Mandžusku fakticky provedeny, nemohly býti čínskou vládou zakázány.

Druhým důležitým právním pramenem pro postavení Japonska v Mandžusku je dohoda s Čínou v roce 1915 v důsledku 21 japonských požadavků. Tyto požadavky směřovaly k vytvoření japonského quasi—protektorátu nad celou Čínou. Zvlášť svérázným byl nárok Japonska na organisaci policie a správy v Číně, na velmi rozsáhlé koncese a celní kontrolu. Tyto japonské požadavky nemají formálního významu po Washingtonské konferenci. Pokud jde však o Mandžusko, zůstaly v platnosti následující body:

1. Nájem poloostrova Liaotoungu byl stanoven na dobu 99 let.

2. Železniční koncese Jiho-mandžuské trati a trati Mukden—Antung byla prodloužena na dobu 99 let.

3. Japonští příslušníci mají právo v Mandžusku prodlévati, cestovati a zabývati se všelijakými živnostmi, obchodem a průmyslem, mají právo najímati pozemky pro účely obchodní, průmyslové a zemědělské a mají právo těžby určitých minerálů. — S hlediska čínského v tomto případě nebylo formální dohody a čínská vláda byla nucena uznati tyto japonské požadavky.

Konečně Japonsku se podařilo vytvořiti v Mandžusku na čínském území svéráznou kolonii neurčité rozlohy s obyvatelstvem přes 342.000, z nichž bylo přes 230.000 Číňanů, kolem 100.000 Japonců a asi 14.000 Korejců. Pokud jde o rozlohu, je to pojem neurčitý, protože existuje podle názoru Walter Younga (Srovn. jeho pozoruhodné práce: The international Relations of Manchuria, Chicago, 1929. — Japan's special position in Manchuria, London, 1931. — Japanese juridiction in the South Manchuria Railway, London, 1931.) *6 druhů různých pozemků* — v japonském nájmu podle Portsmouthské smlouvy z r. 1905, v důsledku konfiskací nebo koupí během rusko-japonské války, ve vlastnictví podle pozdějších kupních aktů, v nájmu za specielních podmínek podél Jiho-mandžuské trati, ve vlastnictví v městech (Mukdenu, Antungu atd.), ve správě Jiho-mandžuské trati, avšak ve vlastnictví soukro-

mých osob — japonských příslušníků. — Celý ten komplex práv na pozemky je velmi spletitý a sporný, avšak přes užívání soukromo-právních forem jde o uplatnění výsostných práv Japonska a Jiho-mandžuskou dráhu kontroluje nejenom ve smyslu finančním, nýbrž i ve smyslu právním japonská vláda v Tokiu.

4. Rozhodné však jsou nejen formální právní akty, nýbrž i specifické technické, hospodářské a vojenské podmínky svérázného vklínění Japonska na čínském území. Nejde o právo na železniční trať a o nájem Liaotoungu, nýbrž i o řadu specielních privilegií (výhradné právo stavěti železnici v případě, kdy čínský kapitál nebude disponovati nutnými prostředky, právo, jež bylo nabyto nejenom Jiho-mandžuskou drahou, nýbrž i Korejskou bankou — Bank of Chosen). Sem patří i celý souhrn koncese průmyslového rázu (uhelné doly ve Fushonu, železné doly v Anshan atd.). Sem náleží i právní ochrana japonských příslušníků, specielně pokud jde o Korejce v oblasti Chientao (Sml. ze dne 4. září 1909).

Expanse Japonska v Mandžusku má svůj hluboký význam v tom směru, že na japonských ostrovech je nedostatek surovin. Japonsko je nuceno dováželi železo, na japonských ostrovech se těží železa jenom 9% po-

třeby. Z dovezeného železa 30% jest mandžuského původu. Japonsko má naději, že nafta, jež se dováží ze Spojených států, může býti aspoň částečně nahrazena v Mandžusku. Konečně Japonsko je zabezpečeno uhlím, avšak mandžuské doly jsou bohatší a mandžuské uhlí je lepší kvality. I v průmyslu potravinářském Mandžusko může hráti důležitou úlohu v zásobování Japonska, zvláště vzhledem k velmi rychlému vzrůstu japonského obyvatelstva (skoro 1,000.000 ročně). (Srovn. Société des Nations, Appel du gouvernement chinois, Documents annexés, Étude 2, Quelle est l'importance économique de la Mandchourie pour le Japon, 75 a d., Genève, 1932.)

Japonská expanse v Mandžusku setkala se však právě v poslední době s okolnostmi nepříznivými: 1. Rychlý vzrůst čínské emigrace v mandžuském území. Podle zprávy Jihomandžuské železniční trati v roce 1930 obyvatelstva v Mandžusku bylo skoro 30 milionů a podle zprávy japonského ministerstva zahraničních věcí z tohoto obyvatelstva bylo 97% Číňanů. Nebylo-li skoro žádného přílivu Japonců, byla naopak čínská emigrace velmi početná. V roce 1926 bylo jenom 532.000 čínských přistěhovalců, v roce 1927 však 1,178.000, v r. 1928 933.000; v r. 1929 — 1,046.000, v roce 1930 — 810.000.

2. Politické změny v důsledku úmrtí Čansolina, bývalého skoro neomezeného mandžuského panovníka a přechod vlády do rukou Chang-Hsueh-lianga, jenž se nevzpíral prohlášení nové republikánské ústavy z r. 1928 Mandžuska, integrální části Číny.

3. Hospodářský rozkvět čínských železnic, jež vedly skutečnou tarifní válku proti Jiho-mandžuské železnici a dosáhly toho, že v roce 1930 a 1931 tato japonská železniční trať byla pasivní. Poslední pokus Jiho-mandžuské železnice vzdáti se drahé měny — jen ve zlatě — se nepodařil a vzniklo konečně nebezpečí těžké finanční krise nejenom pro železnice, nýbrž i pro řadu jiných podniků. (Celkem Japonsko investovalo v Mandžusku přes 1.700,000.000 jenů.) Avšak bezprostředním a formálním důvodem pro válečné zakročení Japonska v Mandžusku byly nikoli úvahy hospodářské, nýbrž nutnost ochrany zájmů japonských příslušníků korejského původu.—

5. Postavení Korejců v Mandžusku bylo ve smyslu právním velmi svérázným. Počet Korejců usedlých v Mandžusku činí asi 800.000, avšak podle čínských údajů přesahuje 1,000.000. Tento rozdíl vysvětluje se tím, že na hranici mandžusko-korejské není přesné kontroly a Korejci v Mandžusku nepokládají za nutné při-

hlásiti se v japonských konsulátech. Korejská emigrace v Mandžusku byla přímým důsledkem politického pronásledování a hospodářského útisku Korejců japonskou administrací. Surový politický systém japonského generála Terauchi nebo Hasegawy, hromadné popravy Korejců při povstání v roce 1919, zároveň svérázný systém vyvlastnění půdy v Korejsku se strany »Oriental Developement Company«, v jejichž čele byli japonští finanční magnáti, trojnásobné zvýšení přímých daní od roku 1917 do roku 1927, expropriace pozemků pro veřejné potřeby bez jakékoliv odměny, nucené práce, jež nabývaly povahy státního otroctví a jež byly velmi přísně kritisovány i některými nezaujatými Japonci, jako na příklad profesorem tokijské university Yoshino'em — to vše nutilo korejské obyvatelstvo hledati v Mandžusku lepší životní podmínky. Se stanoviska čínského tato korejská emigrace v Mandžusku je velkým nebezpečím, protože Japonci pokud sami neemigrují, užívají přílivu Korejců do Mandžuska pro sobecké politické cíle. Japonská vláda zásadně neschvaluje naturalisaci Korejců v Mandžusku a vždy pokládá je za své příslušníky přes to, že Korejci mají velký zájem o nabytí čínského občanství, jež zaručuje jim možnost vlastnictví půdy. Čínský spisovatel M. C. L. Chen ve své nové

jší knize poukazuje na to, že japonská vláda nutí Korejce k vystěhování z jejich vlasti a zároveň nepřipouští politické assimilace Korejců s Číňany. Stejný je názor i amerických novinářů Putnama Healea nebo Lancelot Lawtona, kteří zdůrazňují v jaké svérázné formě je využita korejská emigrace pro expansi japonského vlivu v Mandžusku. — Formálním důvodem pro japonské válečné zakročení v Mandžusku byla právě nutnost energické ochrany zájmů příslušníků japonské říše. Ve skutečnosti japonský tisk a japonští konsulární zástupci měli k disposici velmi obsáhlý materiál o těžkém postavení Korejců v Mandžusku a o nutnosti aktivní ochrany korejských rolníků a korejských zemědělských dělníků japonskou policií. — Je právě otázkou, mohou-li Korejci v Mandžusku nabývati vlastnictví pozemků? Čínská správa pokládala to za nepřípustné, naopak japonská se odvolávala na dohodu z roku 1915.

Je nesporno (to vyplývá z analysy různých zákonů a nařízení z r. 1927 až 1929), že čínská vláda se pokusila omeziti práva Korejců a zásadně odmítla možnost kupovati nebo pronajmouti pro ně pozemky, avšak nikdy oficielně nevystupovala zásadně s programem násilného omezení korejské emigrace.

Pronásledování a velmi krutá opatření proti

Korejcům mají zcela jinou základnu. Čínská vláda v Mandžusku a japonská vláda v Korejsku měly společný politický úkol: potírati komunismus; a za tímto účelem byla uzavřena dohoda »Mitsuya« v červenci r. 1925. Podle této úmluvy policejních ředitelů japonského a čínského, japonská vláda oficielně uznala širokou, téměř neomezenou pravomoc čínské policie nad Korejci — japonskými příslušníky. Japonský časopis Manchuria Daily News prohlásil, že tato dohoda je těžkou chybou japonské vlády. Ve skutečnosti nejde o »chybu«, nýbrž o svéráznou »carte blanche« nebo delegaci japonských policejních orgánů orgánům čínským. V Mandžusku čínská policie může nejenom zakročiti energickými opatřeními proti Korejcům, nýbrž může je vydati k potrestání i japonským úřadům. Tímto způsobem byla vytvořena spolupráce čínské a japonské policie. Důsledky toho byly však velmi tragické pro korejské obyvatelstvo Mandžuska. Pod záminkou potlačení komunismu čínské úřady dovolily si násilnosti, jež jsou velmi opatrně charakterisovány v oficielní zprávě Společnosti národů: »Pour un communiste coréen emprisonné, torturé ou mis à mort par les autorités chinoises, cent Coréens innocents, hommes, femmes et enfants ont subi un sort analogue.« (Pro jednoho uvězněného ko-

rejského komunistu, trýzněného a vydaného na smrt čínskými úřady, sto nevinných Korejců, mužů, žen i dětí, stihl podobný osud.) Právě tyto násilnosti však byly později využity japonskou vládou pro válečnou intervenci v Mandžusku.

II.

6. Svépomoc v právu vnitrostátním a právu mezinárodním. 7. Svépomoc a omezení individuálního násilí v Paktu o Společnosti Národů a Kellogově Paktu. 8. Speciální smluvní závazky států signatářů Washingtonské konvence z r. 1922.

6. Ze stanoviska Japonska válečné zakročení jeho armády proti Číně je úplně odůvodněno utiskováním japonských příslušníků na mandžuském území (incident Wanpaoshan 16. dubna 1931), neb zavražděním japonského vyzvědače kapitána Nakamury, jenž cestoval s falešným pasem v civilu pro vojenské úkoly v Mandžusku a Mongolii, konečně přepadením železniční trati na sever od Mukdenu čínským oddílem v noci na 18. září. Ve smyslu hmotném ještě větší význam měl bojkot japonských výrobků čínským obyvatelstvem. — Je nesporno, že ve všech případech — byly-li správné japonské údaje — mohly by povstati pro Čínu závazky z deliktu, avšak jest otázka, zda-li existovaly ve smyslu právním důvody

pro použití válečného násilí se strany Japonska?

V právu vnitrostátním přes to, že státní moc může docíliti respektování svých předpisů donucovacími prostředky a v určitém slova smyslu i monopolisuje donucení, ve výjimečných případech paralelně s činnosti státních orgánů uznává se možnost i použití individuálního násilí. — Fysická osoba může sáhnouti k násilí, jde-li o přemožení subjektu, jenž spáchal porušení práva a chybí-li veřejný orgán, nebo když jde o přeložení, poškození, dokonce i zničení cizí věci, aby se tím zabránilo porušení práva. Takové normy byly známy starému německému obecnému právu, byly výslovně formulovány v saském a pruském občanském právu a v jiných evropských právních soustavách. Gierke mluvil v tomto případě o útočném právním prostředku (Angriffsmittel).

Je také nesporno, že v starém mezinárodním právu svépomoc měla rozhodný význam. Svépomoc byla normálním právním prostředkem pro ochranu individuálního nároku. Podle předpisů hmotného práva svépomoc v nejrozmanitějších formách byla úplně přípustna. Byla svéráznou náhražkou nejenom pro veřejnou moc v mezinárodních poměrech neexistující, nýbrž i pro procesní řízení. Staré mezinárodní právo dávalo státům široký výběr ve způsobech uplat-

nění jejich nároků. Státy mohly hledati pokojné prostředky: zprostředkování třetích států nebo rozhodčího soudu, mohly však libovolně sáhnouti i k moci zbraní. Konečně rozhodovala vnitřní povaha každého státu samotného. Byl-li stát vir bonus ve smyslu právním a dával-li přednost prostředkům pokojným, válka byla tím zamezena, byla-li však vnitřní struktura státu vojenská par excellence a byl-li rozhodujícím činitelem ve státním životě vojenský živel, sahal stát k ultima ratio — válce. Ve smyslu formálním rozhodovala vůle jednotlivého státu, pokud pak šlo o právní účinky, bylo jasno, že použití násilí mohlo vésti i k negaci práva a právě rušitel práva mohl zneužíti své hmotné převahy, kdežto oběti útoku mohly chyběti fysické možnosti pro záštitu svého nesporného právního nároku. S hlediska mezinárodního práva nebylo vzájemného hierarchického poměru mezi válkou a jinými způsoby ochrany práva. Ve skutečnosti jenom ve formě doktrinální a právně-politické byla prohlášena vyšší hodnota pokojných prostředků pro urovnání mezinárodních sporů. Empiricky to znamenalo, že bylo úplně přípustno rozkouskovati existující stát a zříditi stát nový (zakročení Spoj. států severoam. proti Kolumbii a zřízení Panamského státu v roce 1903), anebo podrobiti si celý stát inkorporací (připojení Transvalu k ang-

lické říši v r. 1902, Korejska k Japonsku v r. 1910,) nebo ustanoviti protektorát a omeziti podrobený stát ve smyslu jeho mezinárodní způsobilosti k právním činům (ustanovení francouzského protektorátu nad Tuniskem v r. 1881, nad Marokem v roce 1911).

7. Japonsko však nemůže se odvolávati na staré normy mezinárodního práva. Pakt o Společnosti Národů nebo Kellogův Pakt výslovně omezují použití induviduálního násilí. Státy, členové S.N., *převzaly závazek v tom smyslu, že vyskytne-li se mezi nimi spor, jenž by mohl vésti k roztržce, předloží jej buď řízení rozhodčímu neb soudnímu nebo Radě k přezkoumání* (čl. 12 Paktu). — Tím je omezena svobodná činnost států ve smyslu juris belli. Státy nemohou uchylovati se ke svépomoci pro ochranu svého subjektivního nároku. Svépomoc má význam jenom sebeobrany, nejde-li však o záštitu proti útoku, platí obecný princip o povinnosti, podrobiti spor pokojnému vyřizování. Existuje-li v tomto smyslu závazek formálně-procesní povahy je to v organické souvislosti s prohlášením hodnoty individuálního práva v mezinárodních poměrech. Státní osobnost je chráněna proti útokům zvenčí. Čl. 10 Paktu stanoví zásadu hmotného práva o respektování územní nedotknutelnosti a politické neodvislosti každého státu, člena Společnosti Národů, a jiné

normy Paktu ve smyslu dynamickém poskytují záruky tomuto vyššímu principu. S tohoto stanoviska nový mezinárodní řád, jak se zdá, překonává starou soustavu neomezených subjektivních nároků, stav, jenž více nežli na právní úpravě závisel na faktických možnostech a na tom, jaké vyhlídky na úspěch měl útok. Nový řád znamená zároveň vytvoření rovnováhy mezi základními tendencemi mezinárodního práva a jeho speciálními předpisy. Avšak Pakt o Společnosti Národů nevylučuje v absolutní formě svépomoc nebo individuální použití ozbrojeného násilí státem. Pakt mluví jenom o tom, že státy převzaly *určité neb jisté závazky*, že nechopí se zbraně. Státy mají se podrobiti pokojné likvidaci sporu a mají vyčkati svérázného přírocí, jež je stanoveno v čl. 12 Paktu na tři měsíce. Tato doba začíná dnem, kdy byla schválena Radou resoluce nebo byl stanoven rozsudek rozhodčím soudním dvorem. Tím je určeno časové omezení při použití násilí. Každý stát, člen Společnosti, má v tom smyslu kladnou povinnost hledati pokojné způsoby pro likvidaci svého sporu a tato povinnost má absolutní moc a nezná žádných omezení. Je-li však spor odevzdán rozhodčí instanci, stát ve sporu má povinnost podrobiti se rozhodčímu rozhodnutí. Pravidelně toto rozhodnutí zavazuje obě strany neodvisle od jakékoliv 3-měsíční lhůty a řeší spor

definitivně. Jinak je s resolucí Rady. V tomto případě může se státi, že resoluce nemá závazné moci za nedostatku jednomyslnosti. Tehdy strany po uplynutí 3-měsíční lhůty mohou jednati tak, jak uznají za nutné k zachování práva a spravedlnosti. Byla-li však resoluce Rady schválena jednomyslně a byla-li zároveň přijata jednou stranou, druhá strana nesmí se uchýliti k násilí. Radikálnější povahu mají však zásady Pařížského (Kellogova) Paktu z r. 1928: 1. Státy, účastníci tohoto Paktu *zříkají se a odsuzují válku jako prostředek národní politiky ve svých vzájemných vztazích.* 2. Státy se shodují, *že urovnání neb vyřešení všech neshod nebo sporů, ať by byly jakékoliv povahy neb původu, k nimž by mohlo dojíti mezi nimi, nemá se nikdy jinak díti než pokojnými prostředky.*

Principy Pařížského Paktu, pokud byly přijaty i členy Společnosti Národů, znamenají, že na státy, členy Společnosti, nejsou uloženy jenom *jisté závazky*, nýbrž *jediný závazek* absolutní povahy, že se nechopí zbraně ve smyslu individuální svépomoci, vyjímaje případy sebeobrany. Zároveň principy Pařížského Paktu ukládají povinnost podrobiti spor řízení rozhodčímu, soudnímu, nebo zprostředkování Rady a těmito způsoby řeší se konflikt definitivně. Nebude-li však vykonán rozsudek nebo resoluce Rady, Rada

má navrhnouti opatření donucovacího rázu proti státu rušiteli práva. I v případě, kdy se Radě nezdaří, aby její referát byl přijat jednomyslně mimo sporné strany, má hledati jiné řešení, avšak i v tomto případě strany ve sporu nikterak nenabývají volnosti jednání a nesmí se chopiti zbraně.

V novém mezinárodním právu není zároveň žádných analogických výjimek svépomoci ve smyslu individuálním, kdy jediným prostředkem zabrániti porušení práva je použití násilí. Ve smyslu mezinárodním platí v ještě větší míře zásada »qui suo iure utitur neminem laedit.« Každý stát realisuje svoji pravomoc na svém území a vylučuje tím příslušnost cizí moci. Je-li jednání státu v souhlase s předpisy práva, nemá žádný třetí stát nároku proti státu, jenž respektuje normy mezinárodního práva. Jde-li však o porušení práva, povstává problém státní odpovědnosti, avšak nikdy v mezinárodních poměrech nebyla kodifikována norma o přípustnosti intervence. Naopak v mezinárodním právu existuje pojem státní suverenity, neznámý individuálním poměrům. Platí proto i presumpce, že stát v mezích své kompetence nemůže býti obětí intervence ze strany cizího státu. Jde-li konkretně o Čínu, je nesporno, že vždycky bude platiti presumpce, že úprava problémů ústavního nebo

správního charakteru (poměr Mandžuska k čínské centrální vládě a otázka, v jaké míře má a mělo Mandžusko autonomii), nebo problémů celního a tarifního, finančního a hospodářského rázu, nebo problém vnitřní kolonisace na území čínské říše (emigrace čínského obyvatelstva ze střední a jižní Číny do Mandžuska), nebo problémů immobilárních poměrů a speciálně práva vlastnictví na půdu, nebo stavby železničních tratí — všechny tyto otázky leží v mezích územní příslušnosti čínské vlády a pokud jde o omezení výsostných práv Číny, toto omezení nikdy nemůže spočívati na předpokladech a domněnkách, nýbrž je vždycky zapotřebí výslovné formulace tohoto omezení v mezinárodních smlouvách. Ve smyslu politickém a hmotném realisace výsostných práv čínskou vládou v Mandžusku může býti velice nepříjemnou pro Japonsko. Ve smyslu normativním však právní titul, o který je opřeno svérázné postavení Japonců v Mandžusku, vždycky má býti vykládán taxativně, naopak interpretace právních základů čínského panství má míti povahu nejširší.

Pokud jde však o zavraždění japonského příslušníka (kapitána Nakamury) nebo o bojkot japonského zboží, jsou pro vznik odpovědnosti čínského státu směrodatné obecné zásady mezinárodního práva. V tomto případě pravidelně

je otevřena cesta pro likvidaci konfliktu potrestáním provinilců tuzemskými soudními orgány a jenom když tyto orgány neposkytují nutné ochrany zájmů japonských příslušníků, povstává problém mezinárodního deliktu a konflikt může býti likvidován buď diplomatickým vyjednáváním, anebo konečně odevzdáním sporu mezinárodnímu rozhodčímu nebo soudnímu orgánu. Mezinárodní právo velmi jasně stanoví tuto časovou posloupnost a tato normální cesta je pro Japonsko *povinnou*. Jde nejenom o to, že stát, jenž místo pokojných prostředků uchýlil se k ozbrojenému násilí, tvoří tím presumpci, že on je rušitelem míru a útočník, jde nejenom o stín mravního přestupku, nýbrž i o těžké porušení platných právních předpisů. Japonsko bylo členem-zakladatelem Společnosti Národů, bylo stálým členem Rady Společnosti Národů, bylo zastoupeno ve Stálém soudním dvoru v Haagu, podepsalo Kellogův Pakt a přijalo v roce 1922 ve Washingtonu speciální povinnost respektovati územní nedotknutelnost Číny — vše to ve smyslu právním znamená uložení jasné a nesporné povinnosti pro Japonsko a neplní-li svých závazků, bude to kvalifikovaným, zvlášť těžkým porušením práva. Všeobecné zásady mezinárodního práva platí pro poměry Japonska s Čínou kumulačně nebo současně s řadou speciálních

smluvních předpisů a faktická možnost protiprávního aktu ze strany Japonska nikterak neotřásá normativní význam mezinárodního práva. V životě vnitrostátním takový protiprávní akt, jenž je namířen proti nedotknutelnosti fysické osoby, je kvalifikován jako zločin, v životě mezinárodním převzetí této kvalifikace je nemožno jedině proto, že nelze mluviti o subjektivní příčetnosti státních orgánů. Jinak však podle své podstaty tyto akty jsou úplně identické.

8. V literatuře věnované čínsko-japonskému konfliktu byl vysloven názor, že Washingtonská konvence z r. 1922 nevztahuje se na Mandžusko (srovn. zvlášť *de Vévre*, La reconnaissance de jure de la Régence de Mandchourie et le traité des Neuf Puissances, Paris, 1932). Proti tomu je třeba poznamenati, že již starší smlouvy s Ruskem jako na příklad Nerčinská smlouva z r. 1689 stanoví, že smlouva je uzavřena jménem čínského císaře Kang-Hi a text smlouvy je napsán v řeči čínské, mongolské, ruské a latinské. V Ajgunské smlouvě, podle níž čínský císař uznal práva Ruska na oblasti na sever od Amuru (dne 28. května 1858) vystupuje jako zástupce Ruska generál Muravjev, avšak jako zástupce císařství Ta-Tsing (Číny) princ I-Chan. Stejně je tomu v Pekinské smlouvě ze dne 14. listopadu 1860. V tomto pří-

padě jde výhradně o smluvní akt mezi čínským císařstvím a ruskou říší, přes to, že touto smlouvou mění se hranice mezi Mandžuskem a Ruskem. Ve smyslu formálním Mandžusko je spojeno s Čínou na základě reální unie, avšak v poměrech mezinárodních čínský císař zastupuje Čínu a Mandžusko a existuje jediný subjekt mezinárodního práva — čínská říše. V roce 1907 Mandžusko již neexistuje ve smyslu státním. Mandžusko není ani státním fragmentem, nýbrž je vtěleno v čínskou říši a pro tři severní provincie je vytvořena stejná správa jako pro ostatní čínské území. Tím byla docílena rovnováha mezi mezinárodním a vnitrostátním postavením Mandžuska. Centrální čínská vláda již v roce 1898 výslovně uznala speciální práva Ruska v Mandžusku a v roce 1905 Pekingským protokolem Čína uznala i přechod práv Ruska na Japonsko. Revoluce r. 1911 definitivně stanovila novou základnu pro jednotnost čínské říše. Stará koncepce reální unie Číny s Mandžuskem a vasalních poměrů Východního Turkestanu a 9 oblastí (Thibetu, Kokonora, Vnitřní a Vnější Mongolie, Džeholu a jiných zemí) je změněna na novou koncepci unitárního a republikánského státu. Avšak tato právní konstrukce delší dobu zůstává jenom ideálním politickým programem. I v r. 1921—1922, kdy čínský problém stává se centrálním problémem Washingtonské

konference, vznikají pochybnosti o tom, mohou-li býti vytvořeny záruky pro Čínu jako jednotnou říši. V tu dobu občanská válka vedla k rozdělení Číny na dvě hlavní oblasti: severní a jižní a zároveň k zřízení řádu Tou-Kiounů — místních panovníků — generálů, kteří vytvořili v lůně čínské říše skupinu drobných států fakticky neodvislých jak od pekingské tak i od kantonské vlády. Poprvé Briand 19. listopadu 1921 poukázal na Washingtonské konferenci na nutnost omeziti ve smyslu územním pojem čínské říše. K stejnému názoru se přiklonil i americký delegát Elihu Root. Týž poukázal na nutnost rozlišovati mezi Čínou ve vlastním slova smyslu a oblastmi, jež byly pod čínskou suverenitou. Dle názoru Roota konference má především řešiti otázku Číny ve vlastním slova smyslu, a otázka od Číny závislých oblastí má býti upravena později. Stanovisko Brianda a Roota nalezlo příznivý ohlas i u anglického zástupce lorda Balfoura a předseda konference americký delegát Hughes požádal, aby Root formuloval svůj návrh v písemné formě. Avšak čínský zástupce Wellington Koo rozhodně proti tomu protestoval. Ve vnitřní struktuře čínské říše mohou se uplatniti různé způsoby správy, avšak je to problém vnitrostátní, úplně irrelevantní ve smyslu mezinárodním. Podle čínského názoru existuje jednotná čínská říše a tento názor je

závazný i pro cizí státy. Na třetím zasedání komise Root se připojil k názoru čínské delegace a vyslovil se v ten smysl, že tradiční pojem čínské říše jako jednotného státu, subjektu mezinárodního práva, pokud tento pojem byl vyjádřen v řadě mezinárodních smluv a deklarací, má zůstati v platnosti. Tím byla konečně rozřešena i sporná otázka. Podle názoru velmocí (včetně i Japonska) a jiných států — účastníků Washingtonské konference — vnitřní konflikty v lůně čínské říše jsou irrelevantní ve smyslu mezinárodním. Čína byla a jest subjektem mezinárodního práva jako subjekt jednotný, nikoli jako sdružení několika států. Ve smyslu formálním v roce 1922 Čína nebyla již monarchickým státem, v němž pomocí dynastických spojů tvoří se jednotnost říše ve smyslu mezinárodním, nebyla ani federativním útvarem, a pokud šlo o vnější mezinárodní poměry, byla i zůstala jednotným útvarem a tato právní skutečnost byla právě uznána na Washingtonské konferenci. S tohoto stanoviska nemůže býti speciálního mezinárodního postavení pro Mandžusko v případech, kdy Čína vystupuje ve smluvních nebo jiných poměrech a závazky Číny stejně jako i povinnosti třetích států vůči Číně ipso iure vztahují se i na Mandžusko.

Z toho plyne, že prohlášení účastníků Washingtonské konference o respektování nedotknutelnosti čínského území má hluboký význam nejenom právní, nýbrž mravní a politický. Právě proto, že v Číně panoval v roce 1922 revoluční chaos, závazek signatářů Washingtonské konvence znamenal, že sousední státy nesmějí využíti tragického postavení čínské říše pro sobecké politické zájmy. Oslabení centrální vlády v Číně nemůže ospravedlniti vojenské zakročení jiného státu a zároveň s tím toto zakročení nemůže nikdy vésti k rozkouskování čínského území. To jsou nesporné výsledky diplomatického vyjednávání ve Washingtoně v letech 1921—1922, jimiž byly uloženy jasné povinnosti státům, jež mají asijské državy v sousedstvu s Čínou, a především nejmohutnější velmoci na Dálném Východě — Japonsku.

III.

9. Vznik nového státu a článek 10. Paktu o Společnosti Národů. 10. Vznik a uznání státu Mandžukuo. Porušení specielního závazku Japonskem. Washingtonské konvence.

9. Japonské válečné operace, namířené proti integritě Číny, jsou zjevným porušením hlavní zásady Paktu o Společnosti Národů v článku 10, jenž prohlašuje pro členské státy povinnost respektovati a chrániti proti každému útoku zvenčí územní nedotknutelnost a politickou neodvislost každého jiného členského státu, a který je úhelným kamenem nového mezinárodního právního řádu. Vynikající nizozemský právník Struycken správně poukázal, že tento článek, jenž zakazuje porušení územního a politického statu quo a formuluje princip vzájemné záruky, vyjadřuje zásadní myšlenky Paktu, na nichž spočívají i jiné předpisy Paktu (Struycken, La Société des Nations et l'integrité territoriale, Bibliotheca Visseriana, I. 1923). Tyto zásady vzájemného respek-

tování osobních práv států nebyly formulovány jenom v Paktu Společnosti Národů, nýbrž i v jiných právních aktech setkáváme se s analogickým principem. V různých prohlášeních na panamerických konferencích je vyslovena stejná zásada. V deklaraci Amerického ústavu mezinárodního práva ze dne 7. ledna 1916 první článek zněl: »Každý národ má právo existovati, hájiti a chrániti svou existenci, ale právo to neospravedlňuje nároky a nedává právní sankce činům, které pod záminkou hájení nebo ochrany vlastní existence směřují k provedení nespravedlivých aktů vůči nevinným státům . . .« Tato deklarace nenabyla moci platného práva, avšak konkretisuje myšlenku čl. 10 Paktu Společnosti Národů. Stát nesmí pod záminkou svých životních zájmů útočiti proti druhému státu.

Má tento předpis Paktu absolutní povahu? — Neexistují ve smyslu právním výjimečné případy, kdy předpis o respektování územní nedotknutelnosti nemá právní závaznosti? — Pokud jde o použití fysického násilí, zákaz paktu má povahu absolutní. Sebeobrana nebude ve smyslu právním výjimkou, protože předpokládá násilí se strany útočníka. Avšak ve smyslu řešení územních sporů může býti teoreticky přípustna pokojná nebo legální revise. Pakt nevytvořil soustavu úplně bezchybných poměrů a existence právních

záruk neznamená nemožnost provésti změny, odpovídající novému politickému a hospodářskému stavu věcí. Byl-li tvůrce Paktu, president Wilson, toho názoru, že moc jednotlivého státu nesmí sloužiti politické ctižádosti neb bojovnému egoismu, nýbrž že má býti ve službách světového právního řádu, a byl-li zastáncem myšlenky respektování osobních práv státu, zdůrazňoval na druhé straně také nutnost stanovení jenom »pružných záruk« a prohlašoval nutnost i změn v územním rozdělení držav mezi státy, když změny ty jsou odůvodněny buď novými podmínkami ethické povahy neb národními snahami podle principu volnosti sebeurčení. Proto právě pro Wilsona existovalo organické spojení mezi právní zárukou pro skutečné poměry a možností revise těchto poměrů. Vyslovila-li by se na příklad většina obyvatelstva některého z amerických národů (Kanady neb Mexika) pro sjednocení se Spojenými Státy, mohlo by se toto sjednocení uskutečniti na podkladu »pružnosti« záruk, formulovaných v Paktu. Názor presidenta Wilsona byl však pokládán na Pařížské Mírové Konferenci za příliš radikální a tak byla konečně uznána možnost revise jenom ve velmi opatrné a zmírněné formě v čl. 19 Paktu. Z toho však vyplývá ve smyslu empirickém jenom jediný nesporný důsledek: pokládá-li jeden ze států členů

Společnosti za nutné změny ve smyslu územním, může tento stát použíti prostředků přípustných podle čl. 19 Paktu, nikdy však nesmí podle svého individuelního názoru realisovati tyto změny jednostranným způsobem — použitím materielní moci.

Velmi důležitá byla i oprava v prvotní redakci čl. 10 Paktu. Americký delegát Bliss navrhl opravu, podle níž územní nedotknutelnost a politická nezávislost států-členů Společnosti má býti chráněna jen proti »*útoku zvenčí*«. Tento doplněk měl velký zásadní význam, poněvadž tím odpadla vzájemná záruka členů Společnosti v případě občanské války, revoluce neb vnitřního rozkladu státu-člena Společnosti. Konkretně nebylo by žádných důvodů pro aplikaci čl. 10 v případě na příklad osamostatnění Irska nebo Indie. Tím však nebyl nikterak oslaben zásadní princip: Žádný členský stát nesměl by pomocí válečného zakročení zvenčí přispěti na pomoc revolučnímu hnutí v Irsku neb event. v Indii. Byl-li však revoluční převrat důsledkem vnitřní občanské války, nemohl by míti v zápětí mezinárodní exekuci proti novému státu, jako tomu bylo v době Svaté Aliance. Zásadně státy-členové Společnosti mají v případě občanské války a vzniku nového státu zachovávati neutralitu vůči státu, v jehož lůně vede se boj. Empi-

ricky znamená to aplikaci zásad uznaných v platném mezinárodním právu. S tohoto stanoviska byla by nepřístupna vojenská pomoc povstalcům, nebo ozbrojení vojenských oddílů na souši neb lodí v přístavech. Politická skutečnost, že rozpadnutí jednoho státu může přímo nebo nepřímo znamenati zisk pro stát druhý, je ve smyslu právním věcí irrelevantní. V staré praksi evropských a amerických států jsou známy případy otevřené pomoci válčícím a povstalcům. Texas odpadl od Mexika v r. 1837, byl uznán jako samostatný stát Spojenými Státy i řadou států evropských, a v r. 1845 se opět připojil k Spojeným Státům a ztratil samostatnost. — Nový právní řád však v jasné a nesporné formě vyžaduje respektovati státní integritu i v případě občanské války a ukládá členským státům povinnost podrobiti se obecným zásadám o uznání nového státu, jehož předpokladem jsou určité sociální a historické skutečnosti: *a)* existence politické donucovací moci u povstalců a válčících, *b)* formální projev vůle lidového zastupitelstva neb lidových mas (plebiscit), prohlašující zrození nového státního útvaru.

10. Již před válečným vystoupením japonské armády v Manžusku bylo pozorovati začátky svérázného hnutí, namířeného k osamostatnění severovýchodních čínských provincií. Avšak toto

hnutí bylo organisováno japonskými úředníky a vedlo k sjezdu 540 delegátů různých místních svazů mládeže, kteří se shromáždili v Mukdenu, a později v Dajrenu prohlásili nutnost likvidace politického chaosu v Manžusku, žádoucnost čínsko-japonské dohody a nepřípustnost výchovy v čínských školách v duchu protijaponském. Obsah Dajrenské deklarace byl nesporným důkazem japonského vlivu na tuto organisaci mládeže v Manžusku. Je také nesporno, že počínaje dnem 18. září 1932 politické hnutí v Manžusku nabývá nových forem. Japonské poznámky ke zprávě Lyttonovy komise poukazují na skutečnost, že po 18. září oficielně se tvoří nová politická organisace »Vedoucí strana pro vlastní vládu«, avšak japonská vláda vůbec nevysvětluje, v jakém poměru k japonskému válečnému vedení byla tato strana. V tomto smyslu existuje otevřený a nepřekonatelný rozpor mezi oběžníkem ministra zahraničních věcí bar. Šideharou a ministra války Minami ze dne 26. září 1931 a energickou činností generála Honjo a hrab. Uchidy v Manžusku. Je jasno, že instrukce japonské vlády o zákazu účasti Japonců při pokusech o vytvoření nové politické organisace v Manžusku nebyly nikdy pokládány za závazné japonskými vojenskými veliteli a podle Lyttonovy zprávy správní orgány v Manžusku mohly

vykonávati své funkce jenom za součinnosti japonských poradců.

Dne 25. února 1932 starosta Mukdenu přes to, že neměl žádného práva vystupovati v úloze zástupce budoucího mandžuského státu, prohlásil cizím novinářům, že nový neodvislý stát bude míti jméno Manžukuo, že hlava státu bude »regentem—čičen«, že vlajka nového státu bude složena z pěti barev: červené, modré, bílé, černé a zlaté, že Mandžukuo bude »velikým kosmopolitickým státem« — »tong« a že sídelním městem bude Čang-Čun. Přes tato prohlášení a přípravy bylo zapotřebí ještě svérázné politické a válečné demonstrace, aby plán zřízení nového státu stal se historickou skutečností. Bylo zapotřebí s hlediska japonského generálního štábu rozšířiti oblast válečných operací. Rána měla býti tentokrát namířena nejenom proti Číně, nýbrž i proti evropským velmocem. Tato válečná a politická demonstrace měla nejen oslabiti čínskou oposici proti zřízení státu Manžukuo, nýbrž i dáti odpověď na diplomatický protest Spojených Států a Anglie v lednu téhož roku a na protest Sovětského Svazu proti okupaci Charbina. — Japonská vláda se rozhodla zakročiti svým loďstvem a vojenskými oddíly proti Číňanům v Šanghaji a v důsledku toho podle čínských zpráv bylo zabito 24.000 Číňanů,

místní obyvatelstvo poškozeno o 1.600 milionů mexických dolarů. — Těžisko spočívalo však nikoli ve válečných operacích u Šanghaje a jeho okolí, nýbrž v provedení příprav k prohlášení samostatnosti Mandžuska.

Právě v ten okamžik, kdy válečné operace byly v Šanghaji v plném proudu, v Mukdenu měl zasedání výkonný výbor severo-východních oblastí. Již 17. února byl tímto výborem rozeslán telegram o zřízení nového státu a o přerušení styků s čínskou vládou. Avšak dnem vzniku nového státu je 1. březen 1933. V slavnostní deklaraci se poukazuje na určité zeměpisné a historické předpoklady pro neodvislost Manžukuo. Zdůrazňuje se tu, že jenom v důsledku revoluce z roku 1911 manžuské provincie staly se integrální částí čínské říše. Čínská revoluce a občanská válka vedly však k tomu, že severovýchodní provincie staly se obětmi vojenských pánů-generálů, kteří především měli na zřeteli jenom vlastní hmotné zájmy. Politická anarchie vedla k rozkladu místní správy a k možnosti hromadného loupení a vraždění. Tento stav chaosu a revoluce je úplným protikladem staré doby, jež byla pro Mandžusko zlatým věkem manžuských dějin. — Revoluční výbor se rozhodl odvážně hledět do skutečnosti, převzíti vládu a provésti nutné reformy a obnoviti přátelské styky se sousedními

národy. Má býti uskutečněn návrat k politice minulosti, bude upravena a zřízena nová politická správa a tím bude zamezeno loupežení a bude obnovena důvěra k vládě. Základem budou staré politické čínské zásady a na tomto základě nová vláda stane se vzorem i pro jiné asijské národy. — Nový stát bude respektovati mezinárodní smlouvy, bude udržovat přátelské styky s jinými národy, bude plniti finanční závazky a bude zastáncem principu otevřených dveří.

Návrat k starému zlatému věku nebyl jenom retorickou frází, nýbrž svérázným politickým programem nového státu. V tomto smyslu i ústava Manžukuo recipovala s nepatrnými změnami zásady starého absolutistického režimu, s tím však svérázem, že vzorem bylo nikoli staré čínské státní zřízení, nýbrž soudobé japonské. Regentem nového státu byl prohlášen sesazený císař Číny Pu-Yi a toto prohlášení bylo oficielně provedeno v přítomnosti japonského generála Honjo a ředitele Jižní mandžuské dráhy hr. Uchidy. Slavnost se konala v Čang-Čunu 8. března, a 12. března konsulární zástupci 17 států byli v písemné formě informováni o zřízení nového státu Manžukuo. Převrat v Manžusku nebyl uskutečněn ve formě spontánní se strany místního obyvatelstva. Od 18. září 1932 uplynulo více než 4 měsíce, během nichž japonské armádě podařilo

se vytvořiti umělým způsobem politické hnutí a konečně i tuzemskou vládu, jež je pod stálou kontrolou japonských poradců. Zpráva Lyttonova v tomto případě zcela jasně a nesporně konstatuje, že jenom v důsledku válečných operací japonských oddílů podařilo se utvořiti stát Manžukuo. Šlo především o vojenské zakročení podle plánu připraveného japonským generálním štábem a jenom post hoc a propter hoc vznikly předpoklady pro nový stát. Lyttonova zpráva poukazuje na to, že prvním a nejdůležitějším činitelem v tomto případu byla japonská armáda a druhým činitelem byli četní japonští úředníci-poradci, kteří na místo staré správy zřídili správu novou.

Je také nesporno, že Lyttonova zpráva dává tím odpověď nejen na otázku faktickou, nýbrž zároveň i na problém ryze právní. Stát Manžukuo vznikl v důsledku japonské válečné intervence, namířené proti územní nedotknutelnosti Číny, což bylo zjevným a těžkým porušením základních předpisů Paktu Společnosti Národů.

Japonská vláda však se neomezila jenom na destruktivní činnost svých vojenských oddílů. S novým státem Manžukuo byla v slavnostní formě uzavřena speciální smlouva a tím byl porušen i článek 2 Washingtonské konvence z r. 1922. Tento článek konvence zní: Smluvní strany

IV.

11. Čínsko-japonský konflikt a Rada Společnosti národů v roce 1931. Sliby japonské delegace a rozšíření japonské okupace v Mandžusku. 12. Protest 12 států proti japonským válečným operacím (12. února 1932) a odpověď Japonska. 13. Návrhy Lyttonovy komise. 14. Resoluce Shromáždění Společnosti Národů ze dne 24. února 1933 a vystoupení Japonska ze Společnosti Národů. 15. Japonsko contra mundum.

11. Smutnou a tragickou stránkou čínsko-japonského konfliktu je jeho projednávání v lůně Společnosti Národů. Je nesporno, že podle Paktu o Společnosti Národů Rada a Shromáždění jsou příslušny pro urovnání každého mezinárodního sporu, jenž chová v sobě možnost válečného konfliktu. Není však v Paktu jasně vyjádřena zásada, že *členové Společnosti jsou povinni podrobiti se nadstátním orgánům Společnosti.* Normy práva mají především povahu povinnostních předpisů a právě v Paktu bylo zapotřebí se vší rozhod-

ností zdůrazniti, že Pakt netoliko respektuje osobní práva států, nýbrž také žádá, aby státy plnily své mezinárodní povinnosti. Japonsko úplně ignorovalo, že členství ve Společnosti znamená nejenom podrobení se určitým zásadám hmotného práva, nýbrž i uznání kompetence orgánů Společnosti. Vláda japonská nejen že si dovolila úplně ignorovati závazky vyplývající z Paktu Společnosti Národů, nýbrž učinila další krok, odvolávajíc se na poznámky anglického státního tajemníka A. Chamberlaina na německou a francouzskou notu, jež obsahovaly komentář ke Kellogovu Paktu a konečně na velmi sporný projev Kellogův v americkém senátu, že totiž každý národ jest sám oprávněn rozhodovati o okolnostech, jež vedou k sebeobranné válce, a prohlásila, že každý stát může libovolně sáhnouti k válce, jakmile pokládá to za nutné. Právo vysloviti se o náležitosti japonských vojenských zákroků zůstává výhradně vládě japonské. — S tohoto japonského stanoviska pro Japonsko neplatí povinnosti uložené Paktem Společnosti Národů, a soudcem ve sporech, jež se dotýkají japonských zájmů, může býti jenom Japonsko samo. — V tomto případě se projevuje právní neupřímnost a lstivost a činí se nebezpečný pokus recipovati principy starého mezinárodního práva platného do r. 1914. Existují-li v Japonsku

velmi svérázné názory na závaznost mezinárodních norem, vyplývající to z oficielní doktriny o zázračném původu japonského území, o božské genealogii dynastie, o neomezené kompetenci japonského císaře ve smyslu mezinárodního zastoupení, stejně jako ze svérazné soustavy státního náboženství — šintoismu — nebylo žádných důvodů pro účast Japonska ve Společnosti Národů. Rozpor velmi radikální, skoro nepřekonatelný mezi vnitřním zřízením a principy mezinárodní organisace je znám také v případě Sovětského Svazu a z toho plyne odmítavé stanovisko Sovětského Svazu ke Společnosti Národů. Je však nevysvětlitelno jak velmoc, jež byla zakládajícím členem Společnosti Národů a během 13 roků zúčastnila se činnosti Společnosti, najednou prohlašuje zásadu právního egocentrismu a vědomého porušení svých mezinárodních závazků. Zaujme-li velmoc podobné stanovisko principielního ignorování předpisů nové mezinárodní organisace a má-li ve smyslu politickém a vojenském dosti neodvislé postavení, může úplně ochromiti činnost mezinárodních orgánů. V tom smyslu projednávání čínsko-japonského sporu v Společnosti Národů nabylo formy latentního konfliktu celé Společnosti s velmocí, jež vědomě se zdráhala plniti slavnostně převzaté závazky podle Paktu o Společnosti Národů, Kellogova Paktu a konečně i Washingtonské konvence z roku 1922.

18. září 1931 sáhla japonská vláda k válečným prostředkům v Mandžusku a 21. září zástupce Číny v Radě Společnosti Národů protestoval proti japonským útokům a poukázal na článek 11 Paktu, podle něhož v případě války nebo nebezpečí války Společnost má učiniti všechna opatření nutná pro zachování míru. Především povstala otázka účasti dvou velmocí, jež mají na Dálném Východě rozhodný hlas ve směru politickém. Spojené Státy odpověděly, že mají bezvýhradnou a srdečnou sympatii k činnosti Společnosti Národů. Čína však žádala, aby Rada zřídila speciální mezinárodní vyšetřovací komisi. Proti tomu energicky protestuje Japonsko, jež chtělo pomocí přímých diplomatických vyjednávání dosíci kapitulace Číny. Rada Společnosti Národů nemohla donutiti Japonsko k zastavení válečných operací, avšak předseda Rady, španělský delegát Lerroux, konstatoval s velkým zadostučiněním, že Japonsko začalo pravidelně odvolávati své vojenské oddíly a že nemá za cíl anektovati Mandžusko.

Na novém zasedání Rady koncem října japonský zástupce Yoshizawa potvrdil, že Japonsko nemá žádných územních nároků v Manžusku a že jenom 2.250 japonských vojáků jest ve větší vzdálenosti od pásma Jiho-Manžuské dráhy. Rada konečně schválila kompromisní řešení: vy-

žaduje odvolání japonských oddílů v pásmu Jiho-Manžuské dráhy a uznává za nutné, aby čínské úřady zaručily bezpečnost japonským příslušníkům. Avšak japonská delegace pokládala odvolání svých oddílů za možné jenom za podmínek předběžné dohody s Čínou. To znamenalo, že rozhodnutí Rady nebylo schváleno Japonskem a v důsledku toho válečné operace během listopadu a prosince se značně rozšířily. Japonská armáda obsadila Tsi-tsikar a přepravy přes řeku Nonni (600 kilom. na sever od Mukdenu), porazila čínské oddíly generála Ma, soustředila svoje oddíly v oblasti Kingčeou (1000 kilom. na jih od Mukdenu) a konečně přepadla čínské město Tien-tsin — residenci posledního čínského císaře Pu-Yi. Rada nemohla donutiti Japonsko, aby zamezilo své válečné operace, avšak vyžadovala odvolání japonských oddílů v pásmu Jiho-Manžuské dráhy a zřídila speciální 5ti členou komisi, jež měla provésti vyšetřování na místě (resoluce ze dne 10. prosince 1931).

Japonsko přes to ignorovalo resoluci Rady. Japonské velení neomezilo se na okupaci centrálního Manžuska (Mukdenské oblasti) a severní a východní jeho části (Tsitsikarské oblasti), nýbrž rozšířilo okupaci na jižní oblast a obsadilo důležité strategické body na trati Mukden—Peiping. Spojené Státy, podporované Anglií, protestovaly

7. ledna proti dalším japonským vojenským zákrokům v Tokiu. Okupace Charbinu vedla k rozladění v Sovětském Rusku. Japonsko však odpovědělo na protesty velmocí přepadením čínského města s 3·5 milionovým obyvatelstvem — Šanghaje.

12. Japonský útok proti Šanghaji vyvolal rozhodný protest Číny. 29. ledna 1932 čínská vláda obrátila se na Generálního Tajemníka Společnosti Národů s notou, ve které poukazovala na tyto okolnosti:

1. Mezi dvěma členy Společnosti: Čínou a Japonskem vznikl spor v důsledku útoku Japonska proti územní integritě a politické neodvislosti Číny, což je zjevným porušením předpisů Paktu o Společnosti Národů.

2. Spor tento nebyl předložen ani rozhodčím ani soudním instancím, jak se mělo státi v souhlase s Paktem o Společnosti Národů.

3. Spor tento může vésti k přerušení styků Japonska s Čínou.

4. Čína odvolávajíc se na čl. 11 a 15 Paktu žádá o formální zakročení Rady Společ. Národů.

5. Čína má k disposici Rady všechny potřebné dokumenty týkající se sporu, počínaje akty, vztahujícími se na okolnosti ode dne 18. září 1931.

V tomto případě šlo o povinné zprostředkování Rady nebo Shromáždění podle čl. 15

Paktu o Společnosti Národů. Ve smyslu formálním stačil projev vůle se strany jednoho státu ve sporu a Rada ex officio měla tento spor projednati. Akty válečného násilí, spáchaného Japonskem v Šanghaji konečně donutily státy členy Rady Společnosti, že ve speciální notě protestovaly proti chování asijské velmoci, jež bylo v otevřeném rozporu s povinnostmi, uloženými členským státům Paktem o Společnosti Národů (nota ze dne 12. února 1932). V opatrné formě poukazovalo 12 států na těžkou odpovědnost, již Japonsko na se vzalo tím, že se zdráhá podrobiti se smírnému vyřízení sporu s Čínou. Na rozdíl od Číny, jež od počátku konfliktu hledala rozřešení sporu orgány Společnosti Národů, Japonsko zaujalo stanovisko v rozporu s článkem 10 Paktu a s Washingtonskou konvencí z r. 1922. Státy proto žádají, aby Japonsko splnilo požadavky práva a cti a uznalo povinnosti vyplývající z jeho speciálního postavení v lůně Společnosti Národů. — Odpověď Japonska byla odmítavá a pohrdavá. Nota 12 států není správně adresována. Čína je útočníkem a oněch 12 států má především žádati od čínské vlády, aby plnila mezinárodní závazky. Zároveň Japonsko pokládá za »axiom mezinárodního práva,« že žádné pokojné vyřizování mezinárodních sporů neomezuje právo každého státu na sebeobranu...

Japonsko sáhlo jenom k obranným prostředkům stejně jako tomu bylo s Anglií nebo s jinými velmocemi, jejichž loďstvo bombardovalo Nanzin. Japonsko nemá na mysli žádné operace namířené proti územní nedotknutelnosti a politické neodvislosti jiného státu-člena Společnosti. Konečně Čína vůbec neexistuje v přítomnosti jako organisovaný jednotný stát. Na území čínském se uplatňuje řada různých vládních organismů. Japonsko zamítá i urážky proti své cti, jakoby vědomě připravovalo válku. — Takovéto hodnocení mezinárodních předpisů, prohlášení axiomu, že každý stát v mezinárodním sporu může se odvolati k sebeobraně a konečně tvrzení japonské vlády, že útočící stranou je Čína, přes to, že fakticky japonská armáda obsadila tři severovýchodní oblasti Číny — všecko to bylo důkazem, že Japonsko bude pokračovati ve své politice násilného rozkouskování čínského státu.

13. Vyšetřovací komise pod předsednictvím lorda Lyttona, zřízená podle rozhodnutí Rady Společnosti Národů, vypracovala velmi detailní zprávu, jež byla uveřejněna v Ženevě 2. října 1932. Usnesení komise mají ryze politický a kompromisní ráz; komise nezabývá se vůbec právní stránkou problému, nepřihlíží k tomu, že nejde jenom o otázky finančního a hospodářského rázu, nýbrž o zásadní konflikt mezi územním panstvím Číny

a extrateritoriálním postavením japonských podniků Jiho-Mandžuské dráhy na čínském území. Zpráva Lyttonovy komise úplně ignoruje právní a politický rozpor mezi Paktem o Společnosti Národů, Washingtonskou konvencí a »nerovnými smlouvami«, jež nerespektují čínskou samostatnost a nedotknutelnost čínského území. Typickým pro zprávu je diplomatický eklektism. Řešení v lůně Společnosti Národů má býti ve prospěch i Japonska i Číny, mají býti respektovány i zájmy jiných velmocí, především Sovětského Svazu, mají býti zabezpečena i práva Japonska v Mandžusku. Konečně pokud jde o poměry mezi Čínou a Japonskem, komise se kloní k názoru, že třeba vytvořiti speciální autonomní statut pro tři severovýchodní čínské provincie, že obchodní styky čínsko-japonské a záruka japonských zájmů v Číně mají býti upraveny speciálními smluvními akty a posléze že má býti podepsán politický akt o neútočení a o povinném vyřizování čínskojaponských sporů smírnými prostředky. — Lyttonova komise domnívala se, že tím vytvoří nové základy pro čínskojaponské poměry, avšak nemohla pochopiti expansivní a dobyvačný ráz politiky japonské a zásadní snahu nové Číny po sjednocení svého území a odstranění cizí státní kontroly. Tyto tendence byly příliš protichůdné a bylo by velmi těžko

dosíci synthese těchto vzájemně si odporujících požadavků. Pro Japonsko mohlo se pokládati řešení Lyttonovy komise za přijatelné. Na místo pouhé provisorní úpravy mandžuské otázky v rozporu s politickými zájmy všech velmocí, Japonsko dosáhlo by zajištění svých privilegií v mezinárodním aktu a kromě toho bylo by vytvořeno autonomní Mandžusko pod mezinárodní zárukou. — Avšak Japonsku šlo nejenom o hospodářské zájmy neb o zabezpečení autonomní existence Mandžuska, šlo mu také o důležité strategické posice, o válečné přípravy k eventuálnímu dalšímu ozbrojenému konfliktu s Čínou a Sovětským Ruskem, o basi k systematickému pronikání na asijský kontinent a o vybudování nových strategických tratí, jež by rozšířily opěrné body pro případ japonského útoku proti centrální Číně. Pro Japonsko bylo rozhodným ryze vojenské stanovisko a v tom smyslu nepotřebovalo žádné spolupráce s Čínou nebo s jinými velmocemi. Mandžusko mělo býti jenom pouhým objektem japonských zájmů politických a válečných a právě proto nemohl japonský generální štáb schváliti novou smluvní úpravu sporných mandžuských otázek, nýbrž chtěl vytvořiti politické podmínky v Mandžusku, jež by zaručily za každých okolností Japonsku úplnou svobodu akcí.

14. Návrhy Lyttonovy komise měly však

velký formální význam. Převzalo-li konečně Shromáždění Společnosti Národů funkci prostředkovatele a byl-li Shromážděním zřízen speciální výbor 19 členů, jenž měl připraviti text resoluce Shromáždění, znamenalo to, že tato resoluce bude závaznou pro všechny státy členy Společnosti Národů. Bylo také jasné, že výbor devatenácti měl především použíti materiálu Lyttonovy komise, jež právě v Číně, Mandžusku a Japonsku provedla velmi důkladně vyšetřování čínsko-japonského sporu. Ve své resoluci ze dne 24. února 1933 Shromáždění Společnosti Národů neomezuje se však jenom na schválení návrhů Lyttonovy komise. V úvodní části resoluce mluví se o zřízení konsultativního výboru, jenž by měl funkci informační a poradní pokud jde o čínsko-japonský spor. Při prozkoumání různých způsobů likvidace sporu Shromáždění konstatuje závaznost určitých obecných a speciálních mezinárodních předpisů. Jsou to: článek 10 Paktu o Společnosti Národů, článek 2 Kellogova Paktu, článek 1 Washingtonské konvence; zároveň s tím platí pro členské státy principy respektování mezinárodních smluv a osobních práv států ve smyslu územní integrity a politické neodvislosti a povinnost hledati řešení sporu pokojnými prostředky. Paktu o Společnosti Národů odporuje však pokus, řešiti spor

válečným zákrokem. Pokud jde o likvidaci čínsko-japonského sporu, Shromáždění schvaluje návrhy Lyttonovy komise o respektování suverenních práv Číny a nabytých práv Japonska, avšak zároveň konstatuje, že Mandžusko je integrální částí čínského státu a že válečné operace Japonců mimo pásmo Jihomandžuské dráhy jsou porušením závazků převzatých Japonskem, a vyžaduje od Japonska odvolání vojenských oddílů mimo pásma Jihomandžuské dráhy. Resoluce opakuje i návrh Lyttonovy komise o organisaci autonomie Mandžuska na nových základech a zaručení speciálních práv novými smluvními akty Japonců. Resoluce přijímá dále názor Lyttonovy komise, pokud jde o mezinárodní spolupráci pro obnovení vnitřního míru a pořádku v Číně. Konečně podotýká nutnost účasti speciálního orgánu Společnosti Národů, jenž by usnadnil vyřízení sporných otázek mezi Čínou a Japonskem smírnou cestou.

Shromáždění prohlašuje dále, že jest nemožný návrat k územnímu a politickému statu quo na Dálném Východě z roku 1931, a neuznává přípustnost legální sankce pro existenci státu Manžukuo, vytvořeného japonským válečným zakročením. Státy-členové Společnosti Národů mají *povinnost odepříti uznání Manžukuo de facto nebo de jure*. Ve smyslu právním znamená to svérázný

bojkot a isolaci nového státního útvaru, jehož vláda je pod japonskou kontrolou a jehož území je obsazeno japonskou armádou.

Resoluce Shromáždění byla schválena všemi státy členy Společnosti Národů (kromě stran ve sporu) s výjimkou Siamu. Pro Japonsko znamenalo to definitivní soudní rozsudek. Šlo nikoli o zprostředkování Shromáždění, nýbrž o svérázné soudní rozhodnutí a pro Japonsko zůstaly jenom dvě cesty otevřené — se soumettre ou se demettre — podrobiti se mezinárodnímu světovému tribunálu, nebo vystoupiti ze svazku Společnosti Národů. Japonsko volilo druhou cestu. Ve své odpovědi Společnosti Národů vyvozuje, že jeho cílem je ochrana míru na Dálném Východě, avšak jinými prostředky, že většina států-členů Společnosti nemá pochopení pro empirický, reální a politický život a že konečně připustila velkou chybu tím, že pokládá japonskou armádu vůbec za neoprávněnou k válečnému zakročení ze dne 18. září 1931.

Vystoupení Japonska ze Společnosti Národů je nezbytným epilogem boje, jenž se odehrával od 21. září 1931 do 24. února 1933 mezi politickou a právní egocentrickou koncepcí asijské velmoci a universalismem Společnosti Národů.

15. Vystoupení ze Společnosti Národů neznamená však automatické osvobození od mezinárodních povinností stanovených Paktem. Každý členský stát zůstává formálně přes svoje oznámení o vystoupení v lůně Společnosti Národů dva roky a má plniti i nadále své závazky. Japonsko však vystoupilo ze Společnosti jenom proto, aby se nepodrobilo usnesení Shromáždění Společnosti Národů. Tím se uzavírá dlouhý řetěz porušování práva se strany asijské velmoci.

Japonsko však se mýlí, domnívá-li se, že pouhým oznámením o svém vystoupení ze Společnosti Národů rehabilituje se ve smyslu právním. Článek 10. Paktu jako hmotná norma kodifikuje obecnou zásadu mezinárodního práva a normy Kellogova Paktu a Washingtonské konvence váží i nadále japonskou vládu. I otázka sankce jest upravena nejenom v Paktu o Společnosti Národů. Již v době světové války se projevil s pozoruhodnou silou cit právní solidarity neb právní reakce proti porušení práva. Tento projev právní solidarity byl znám německé říši v době světové války a přes svůj chaotický ráz byl efektivním prostředkem mezinárodního donucení. V oblasti primitivních sociálních poměrů bylo zvlášť těžkým postavení fysické osoby zbavené kolektivní ochrany nebo míru — t. zv. Friedlose. Ve smyslu mezinárodním může býti stejně tragickým postavení státu, jenž sám proti sobě vytvoří světovou koalici.